

۱۵۱۴۶۰۴
۹۷,۵,۴۱

زن در اسلام و حقوق بشر

دکتر طاهره سادات نعیمی

(مدرس حوزه و دانشگاه)

اوستای
پارسیان

۱۳۹۶

سرشناسه: نعیمی، طاهره‌سادات، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور: زن در اسلام و حقوق بشر / طاهره‌سادات نعیمی.

مشخصات نشر: تهران: اوستای پارسیان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۵۰ ص.

شابک: 978-600-97359-5-2

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ۱۴۵ - ۱۵۰.

موضوع: حقوق زن - جنبه‌های مذهبی - اسلام

موضوع: Women's rights -- Religious aspects-- Islam

موضوع: Women's rights

موضوع: زنان (اسلام)، (Women Islamic law)

موضوع: حقوق بشر -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Human rights -- Religious aspects-- Islam

موضوع: زنان (اسلام)، Women in Islam

رده بندی کنگره: ۳۳۰.۷۲/۱۷: ۹۶۵۵: ۱۳۹۶

رده بندی دیویی: ۴۸۱/۳۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۸۱۹۴۷

اوستای
پارسیان

عنوان زن در اسلام و حقوق بشر

مؤلف: طاهره سادات نعیمی

چاپ/صحافی: ناژو

طراح جلد: عباس خدایی

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۳۵۹-۵-۲

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، میدان انقلاب،

ابتدای خیابان جمالزاده جنوبی،

پلاک ۱۲۹، طبقه سوم، واحد ۵،

انتشارات اوستای پارسیان

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۷۲۰۱۲

همراه: ۰۹۰۱ ۰۹۰۱ ۰۶۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹.....	مقدمه
بخش اول: طرح بحث، مبانی و مفاهیم	
۱۱.....	گفتار اول: زن و جایگاه آن در جوامع انسانی
۱۴.....	گفتار دوم: مبانی شناسی حق و مفاهیم مرتبط
۱۴.....	- تبیین مبانی نظری و اصطلاحی حق
۱۴.....	الف) تعریف لغوی حق
۱۶.....	تحلیل و بررسی
۱۷.....	ب) تعریف اصطلاحی حق
۱۷.....	حق در اصطلاح حقوق دانان
۱۸.....	الف) اعمال اراده و یا انتخاب (choice theory)
۱۹.....	ب) سود و منفعت (Interest/benefit Theory)
۲۰.....	ج) نفع حمایت شده به نیروی اراده
۲۱.....	حق در اصطلاح فقهاء
۲۱.....	الف) تصرف یا سلطه
۲۵.....	ب) ملک
۲۷.....	ج) حکم
۲۹.....	د) امتیاز و نفع
۲۹.....	ه) معنای سلبی
۳۰.....	حقوق
۳۰.....	ج) اقسام حق و حقوق
۳۰.....	تقسیم بندی حق در گستره فقه
۳۳.....	تقسیم بندی حق در گستره علم حقوق
۳۴.....	تقسیم بندی در گستره آیات و روایات
۳۴.....	د) حقوق خانوادگی
۳۴.....	مفهوم شناسی خانواده
۳۴.....	الف) معنای لغوی و اصطلاحی واژه ی «خانواده»

۳۶	ب) ماهیت خانواده
۳۷	ج) اقسام خانواده
۴۱	د) مبانی حقوق خانواده
۴۱	جایگاه زن به عنوان عضو خانواده
۴۲	حقوق خانوادگی زن
۴۲	الف) حق زن
۴۳	ب) حق مادر
۴۳	ج) حق فرزند
۴۳	د) حق خواهر
۴۴	گفتار سوم: حقوق بشر، مبانی و محدوده‌ی آن
۴۴	پیشینه حقوق بشر
۴۵	منابع حقوق بشر
۴۷	مبانی حقوق بشر
۵۱	محدوده‌ی حقوق بشر
۵۲	گفتار چهارم: مهمترین اسناد حقوق بشر
۵۲	الف) منشور ملل متحد
۵۳	ب) اعلامیه جهانی حقوق بشر
۵۳	ج) میثاق‌های بین‌المللی
۵۴	د) کنوانسیون‌های خاص
۵۵	ه) اعلامیه رفع تبعیض علیه زنان
۵۶	تحلیل اسناد مرتبط با حقوق خانوادگی زن
۵۶	الف) اعلامیه جهانی حقوق بشر
۶۰	جایگاه زنان در متن اعلامیه حقوق بشر
۶۱	ب) کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان
۶۴	گفتار پنجم: مفاهیم کلیدی اسناد حقوق بشر و تحلیل آن
۶۴	حق
۶۵	تعهد
۶۶	آزادی
۶۷	برابری
۶۸	عدالت

گفتار ششم: جایگاه بشر و حقوق بشر در دین اسلام	۶۹
الف) حقوق بشر، از حقوق مسلم انسان	۶۹
ب) توجه ویژه اسلام، به کرامت انسانی	۷۰
۱- حق حیات	۷۱
۲- حق معیشت	۷۴
۳- حق آزادی	۷۴
۴- حق تعلّم	۷۶

بخش دوم: حقوق خانوادگی زن در دین اسلام و مبانی اسناد حقوق بشر

گفتار اول: حق ازدواج و طلاق	۷۹
۱- بررسی معنای لغوی و اصطلاحی ازدواج	۷۹
الف) تعریف لغوی ازدواج	۷۹
ب) تعریف اصطلاحی ازدواج	۸۰
۲- انطباق کنوانسیون با نگرش اسلام نسبت به حق ازدواج	۸۴
الف) ازدواج و حقوق یکسان	۸۴
تحلیل و بررسی	۸۶
ب) ثبت ازدواج	۸۸
ج) نامزدی و ازدواج کودکان	۸۹
تحلیل و بررسی	۹۰
د) اجازه در ازدواج	۹۲
تحلیل و بررسی	۹۲
هـ) مسئولیت های یکسان در دوران ازدواج	۹۳
و) تعدد زوجات	۹۴
تحلیل و بررسی	۹۵
ز) ازدواج موقت	۹۹
تحلیل و بررسی	۹۹
۳- بررسی معنای لغوی و اصطلاحی طلاق	۱۰۰
الف) تعریف لغوی طلاق	۱۰۰
ب) تعریف اصطلاحی طلاق	۱۰۱
۴- انطباق کنوانسیون با نگرش اسلام نسبت به حق طلاق	۱۰۱
تحلیل و بررسی	۱۰۳

گفتار دوم: حق مهریه و نفقه.....	۱۰۶
۱- بررسی معنای لغوی و اصطلاحی مهریه.....	۱۰۶
الف) تعریف لغوی.....	۱۰۶
ب) تعریف اصطلاحی.....	۱۰۷
۲- انطباق کنوانسیون بانگرس اسلام نسبت به مهریه.....	۱۰۷
تحلیل و بررسی.....	۱۰۸
۳- بررسی معنای لغوی و اصطلاحی نفقه.....	۱۱۰
الف) تعریف لغوی.....	۱۱۰
ب) تعریف اصطلاحی.....	۱۱۱
۴- انطباق کنوانسیون بانگرس اسلام نسبت به نفقه.....	۱۱۲
گفتار سوم: حق حضانت.....	۱۱۴
۱- بررسی معنای لغوی و اصطلاحی حضانت.....	۱۱۴
الف) تعریف لغوی.....	۱۱۴
ب) تعریف اصطلاحی.....	۱۱۴
۲- انطباق کنوانسیون بانگرس اسلام نسبت به حق حضانت.....	۱۱۴
تحلیل و بررسی.....	۱۱۵
گفتار چهارم: حق ارث زن.....	۱۱۷
۱- معنانشاسی لغوی و اصطلاحی ارث.....	۱۱۷
الف) تعریف لغوی ارث.....	۱۱۷
ب) تعریف اصطلاحی ارث.....	۱۱۷
۲- انطباق کنوانسیون بانگرس اسلام نسبت به حق ارث.....	۱۱۸
بررسی و تحلیل.....	۱۱۹
زن در دوران جاهلیت.....	۱۲۰

بخش سوم: جایگاه اصلی زن در اسلام

گفتار اول: آفرینش، ارزش و حقوق زن در قرآن و روایات.....	۱۲۳
۱- کیفیت آفرینش نخستین زن.....	۱۲۳
۲- ارزش برابر زن و مرد.....	۱۲۵
۳- برآیند حقوق خانوادگی زن.....	۱۳۰
ارث.....	۱۳۰
مهریه و نفقه.....	۱۳۰

ازدواج و طلاق.....	۱۳۱
تحلیل و بررسی تطبیقی ارث.....	۱۳۲
گفتار دوم: معیار تفاوت های حقوقی زن و مرد مسلمان در خانواده و جامعه اسلامی:.....	۱۳۵
الف) خانواده.....	۱۳۵
۱. انتخاب همسر.....	۱۳۵
۲. میزان حق و تکلیف.....	۱۳۵
ب) جامعه.....	۱۳۷
۱. برخی از قوانین مدنی و جزایی.....	۱۳۷
۲. تعلیم و تربیت.....	۱۳۷
۳. میزان حضور در اجتماع.....	۱۳۸
اشتغال زنان.....	۱۳۸
شرکت در جنگ.....	۱۳۹
مرجعیت و امامت.....	۱۳۹
رای و ولایت عامه.....	۱۴۰
گفتار سوم: یافته های حاصل از تفاوت های حقوقی زن و مرد.....	۱۴۲
فهرست منابع و مآخذ.....	۱۴۵

مقدمه

از میان تمامی مخلوقات در جهان طبیعت، انسان، خصوصیات ویژه‌ای دارد. ریشه این خصوصیات این است که او علاوه بر دارا بودن حیات طبیعی، از حیات عقلی نیز برخوردار است. از سوی دیگر، هیچ انسانی بدون حضور در اجتماع و بدون نیاز به همنوئانش قادر به زندگی متکامل نیست.

حضور انسان در اجتماع، ریشه‌ساز بر سر رد حقوق و منافع او با دیگران است. چه بسا منافع یک فرد، با منافع فردی دیگر در تعارض قرار می‌گیرد و سبب تعدی برخی به حریم حقوق دیگران می‌گردد. ایجاد تعادل بین حقوق انسان‌ها، در گرو عمل به قواعد و قوانین فراگیری است که از سوی قدرتی ما فوق بشری، که آگاه و محیط تمامی ابعاد و زوایای مخلوقات است وضع می‌گردد.

برای بیان و اجرای قوانین مربوط به حقوق بشر، پیامبران زیادی در طول تاریخ، مبعوث شده‌اند. اسلام، به عنوان آخرین و کامل‌ترین دین، این قوانین را به طور کامل ترذکر می‌کند. و بر اجرای همه جانبه آن به شدت، تأکید می‌ورزد.

به دیگر بیان، اسلام، بیشتر و کامل‌تر از سایر ادیان و تفکرات، به شخصیت انسان ارج نهاده، زن و مرد را برابر می‌داند و عموماً انسان را مورد حمایت قرار می‌دهد و در مواردی در جهت احقاق حقوق زنان، تأکید می‌ورزد و از آنان پشتیبانی بیشتری می‌کند.

اصطلاح حقوق بشر، با دارا بودن پیشینه‌ای طولانی، که توسط متفکرین و فلاسفه قدیم گردآوری شده و با وجود برخی نقاط ضعف، از سوی بیشتر کشورهای متمدن کنونی، پذیرفته شده است. با این حال، برخی از اسناد حقوق بشر مستقیماً با موادی از قوانین اسلام، در تعارض است. این تعارض در تمامی اسناد حقوق بشر، دیده نمی‌شود و کتاب حاضر درصدد بررسی تمامی اسناد و جوانب حقوق بشر نیست بلکه در آن کوشش شده که بر پایه اسناد و شواهد تاریخی به تطبیق برخی از اسناد حقوق بشر، با حقوق زن در اسلام و بیان برخی از تعارضات، پرداخته شود.

کتاب حاضر با بررسی منابع و اسناد تاریخی، حقوقی و جامعه‌شناسی با محوریت موضوعات مربوط به حقوق زنان، شامل بر سه بخش کلی و اساسی است:

بخش اول تحت عنوان: «مرح، حث، مبان و مفاهیم، به تبیین مفاهیم زن، حق، اقسام حق، حقوق بشر و مهمترین اسناد آن پرداخته است».

بخش دوم تحت عنوان: «حقوق - انواع و زن» در دین اسلام و مبان اسناد حقوق بشر، به بررسی و تبیین مفاهیم «ازدواج، طلاق، مهریه و نفقه، ضمانت و ارث» پرداخته و انطباق کنوانسیون با نگرش اسلام نسبت به حقوق مذکور تحلیل و بررسی می‌شود.

بخش سوم تحت عنوان: «جایگاه اصلی زن در اسلام»، ضمن تبیین کیفیت آفرینش زن در قرآن و روایات، به ارزشمندی و همسانی زنان با مردان، تبیین برآیند حقوق خانوادگی زن و معیار تفاوت‌های حقوقی زن و مرد مسلمان در خانواده و جامعه اسلامی پرداخته می‌شود.

در این کتاب، پژوهشگر تلاش داشته که با رویکردی تطبیقی به تحلیل و تبیین جایگاه زن در اسلام و اسناد حقوق بشر بپردازد تا در این عرصه نقاط اشتراک و اختلاف و برتری ادله مطرح شده در دین اسلام و جایگاه حقیقی و ارزشمند زن بیان گردد.